

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-1-165-171>

 <https://orcid.org/0000-0003-3884-3217>

СІПКО Людмила

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки і психології,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: luzzy@ukr.net

 <https://orcid.org/0000-0001-9088-2075>

ЛЕЩЕНКО Ірина

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки і психології,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: irenleshchenko@vu.cdu.edu.ua

УДК 378.018.8.011.3-051:37(045)

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 (СЕРЕДНЯ ОСВІТА)

Розглянуто необхідність вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність» у процесі підготовки студентів спеціальності 014 (Середня освіта). Педагогічну майстерність схарактеризовано як ключовий елемент професійної діяльності майбутніх педагогів, що дозволяє не лише ефективно організувати освітній процес, але й адаптуватися до різноманітних умов викладання, урахувавши індивідуальні особливості учнів. В умовах модернізації національної освіти значення педагогічної майстерності для студентів спеціальності 014 важко переоцінити, оскільки вона впливає на успішність викладання та виховання.

Проаналізовано різні підходи до визначення педагогічної майстерності, зокрема, концепції таких відомих педагогів, як І.А. Зязюн, О.А. Лавріненко, О.В. Малихін, Т.А. Опалюк, М.М. Солдатенко, О.М. Топузов та ін. Їхні погляди підкреслюють важливість поєднання теоретичних знань, професійних умінь, навичок і особистісних якостей для ефективної педагогічної діяльності.

Акцентовано увагу на таких важливих компонентах педагогічної майстерності, як дидактичні, комунікативні та організаційні вміння, а також здатність до самоаналізу і рефлексії. У процесі професійної підготовки студентів необхідно розвивати ці якості для успішної кар'єри вчителя.

Наголошено на важливості педагогічної культури, інноваційної діяльності та використання ІКТ в освітньому процесі.

Підкреслено, що педагогічна майстерність формується через інтеграцію теоретичних знань і практичного досвіду, а також у процесі безперервного саморозвитку і вдосконалення педагогічної техніки.

Висвітлено розвиток педагогічної адаптивності, рефлексії та творчих здібностей у процесі професійної підготовки, що є важливими для особистості майбутнього вчителя.

Зроблено висновок, що формування педагогічної майстерності студентів є важливим етапом їхньої професійної підготовки, який має забезпечити успішну адаптацію до змін в освітньому середовищі та підвищення якості навчання.

Ключові слова: педагогічна майстерність; професійна підготовка; педагогічна компетентність; освітні технології; інноваційні підходи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Педагогічна майстерність є надзвичайно актуальною в контексті сучасних змін, що відбуваються в системі вищої освіти в цілому і освітньому процесі, зокрема. Педагогічна майстерність є однією з ключових складових професіоналізму вчителя, що забезпечує ефективне засвоєння знань учнями і визначає якість педагогічного процесу. Ураховуючи високі вимоги, які нині ставляться до вчителів, виникає необхідність глибокого осмислення та розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців у процесі їхньої підготовки в закладах вищої освіти.

У цьому контексті важливо зазначити, що підготовка майбутнього вчителя є багатограним і складним процесом, у якому велику роль відіграє формування та вдосконалення педагогічної майстерності. Підготовка студентів, зокрема, спеціальності 014 (Середня освіта), повинна забезпечувати не лише теоретичну підготовку, але і сприяти розвитку практичних умінь і навичок, що необхідні для ефективного викладання та управління освітнім процесом. Проблема полягає в тому, що в сучасних умовах навчання більшість закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) орієнтовані на трансляцію знань, але недостатньо приділяється увага розвитку таких педагогічних умінь, як комунікація з учнями, уміння мотивувати їх до навчання, організація освітнього середовища тощо.

Важливість цієї проблеми зростає в умовах постійних змін в освітньому середовищі, коли від учителя вимагається не тільки володіння фаховими знаннями, але і здатність швидко адаптуватися до змін, використання інноваційних технологій, інтеграція

рація сучасних методів навчання та виховання. Саме тому педагогічна майстерність є динамічним, багатограним процесом, що потребує не лише належної теоретичної підготовки, але і вміння вчителя практично застосовувати отримані знання в реальних умовах класної кімнати.

Проте сучасна педагогічна практика вимагає не лише традиційних методів викладання, але й активного впровадження новітніх педагогічних технологій. Підготовка студентів до цієї діяльності вимагає від закладів вищої освіти розроблення програм, які б включали навчальні курси, що сприяють розвитку педагогічної майстерності, здатності до саморозвитку і рефлексії, а також інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес.

Завданням педагогічної майстерності є формування компетентностей, що забезпечують професіоналізм у діяльності вчителя, включаючи не лише знання, але й уміння інтегрувати різноманітні методи навчання, комунікаційні навички, здатність до аналізу і корекції власної діяльності. Проте багато студентів, які навчаються на освітніх програмах закладів вищої освіти, стикаються з труднощами у втіленні теоретичних знань у реальній практиці. Це зумовлено відсутністю належного досвіду, недостатнім акцентом на розвиток практичних навичок під час навчання, а також обмеженістю практичних занять, що, своєю чергою, приводить до неготовності випускників до реальних педагогічних ситуацій (Зязюн, Крамущенко, Кривонос та ін., 2008).

Зважаючи на ці виклики, необхідно шукати шляхи вдосконалення педагогічної підготовки студентів, які б включали більш гнучкий підхід до розвитку в них педагогічної майстерності, інтеграцію практичних навичок і рефлексивних методів навчання, що дасть змогу майбутнім учителям успішно адаптуватися до сучасних вимог освіти. Тож важливість і актуальність проблеми формування педагогічної майстерності є очевидними, і розв'язання цієї проблеми стане основою для підвищення якості освіти в Україні та створенні ефективного освітнього середовища для наступних поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх джерел із проблеми педагогічної майстерності, що були опубліковані в період із 2020 по 2024 роки, свідчить про посилену увагу до неї в контексті професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей. Вітчизняні вчені, зокрема Т.Б. Касьянова, А.В. Мельник, О.В. Сухомлинська підкреслюють важливість

інтеграції теоретичних знань і практичних умінь для формування педагогічної майстерності (Зязюн, Базилевич, Дмитренко та ін., 2008). Тема рефлексивної практики і самоосвітнього розвитку є основною в дослідженнях О.М. Ляшенка, який акцентує увагу на розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів через саморозвиток. Підвищення ефективності фахової підготовки також активно досліджує Т.П. Гончарова, яка вивчає значення новітніх технологій та інтерактивних методик у формуванні педагогічної майстерності майбутніх учителів. Актуальним є також погляд А.М. Новикової на роль педагогічної майстерності як інструмента реалізації сучасних вимог освіти. Тож сучасні дослідження підкреслюють важливість розвитку педагогічної майстерності на основі інтеграції традиційних та новітніх методів навчання, що дозволяють майбутнім педагогам бути успішними у професійній діяльності (Зязюн, 2008).

Мета та завдання статті передбачають аналіз педагогічної майстерності як ключового компонента професійної підготовки студентів спеціальності 014 (Середня освіта) в умовах закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному освітньому процесі педагогічна майстерність є не лише необхідною складовою професійної підготовки майбутніх педагогів, але й основою ефективної організації освітнього процесу. Для студентів спеціальності 014 (Середня освіта) педагогічна майстерність виступає фундаментом їхньої професійної діяльності, що дозволяє реалізувати освітньо-виховний процес із максимальною ефективністю. Педагогічна майстерність є тією платформою, що забезпечує студентам здатність адаптуватися до різноманітних умов викладання, урахувати індивідуальні особливості учнів і застосовувати різноманітні педагогічні методи.

Педагогічна майстерність у сучасному світі є однією з основних складових професійної підготовки майбутніх учителів. Вона є результатом інтеграції теоретичних знань і практичного досвіду, що дозволяє педагогам ефективно реалізовувати процес навчання та виховання. Важливість педагогічної майстерності для студентів спеціальності 014 (Середня освіта) в умовах модернізації національної системи освіти важко переоцінити, оскільки вона є основою професійного розвитку, що визначає успішність викладання та впливає на майбутнє вихованців.

Існує кілька підходів щодо визначення педагогічної майстерності, адже це понят-

тя охоплює широкий спектр професійних, особистісних і методичних аспектів діяльності педагога. Так, А.С. Макаренко вважав, що секрет педагогічної майстерності полягає у знанні особливостей педагогічного процесу, умінні його правильно побудувати, організувати і надати йому динаміки. Він наголошував на важливості вміння педагога створювати сприятливе середовище для навчання та виховання, використовуючи різноманітні методи впливу на учнів (Зязюн, 2012).

О.І. Щербак розглядав педагогічну майстерність як синтез наукових знань, професійних умінь і навичок методичного мистецтва, поєднаних із особистісними якостями педагога. Він підкреслював, що ефективний педагог має не лише володіти теоретичними знаннями і практичними методами навчання, але й бути здатним до творчості, емоційної гнучкості та емпатії у спілкуванні з учнями (Зязюн, Лавріненко, Солдатенко та ін., 2012).

Видатний український педагог І.А. Зязюн у своїх працях детально розглядав поняття педагогічної майстерності та визначав її як комплекс властивостей особистості, що забезпечують самоорганізацію високого рівня професійної діяльності педагога. І.А. Зязюн підкреслював, що педагогічна майстерність поєднує наукові знання, методичну компетентність та особистісні якості вчителя, спрямовані на гуманістичні цінності та професіоналізм. Детальніше ці аспекти розглядаються в підручнику «Педагогічна майстерність» за редакцією І.А. Зязюна. У цій праці акцентовано увагу на важливості гармонійного поєднання професійних знань, методичних умінь і особистісних якостей педагога для досягнення високого рівня педагогічної діяльності (Зязюн, Крамущенко, Кривонос та ін., 2008).

Також у статті «Педагогічна майстерність І.А. Зязюна як концептуальна ідея професійної підготовки вчителя» аналізуються такі основні елементи педагогічної майстерності, як гуманістична спрямованість діяльності вчителя, професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка. Сучасні дослідники наголошують, що І.А. Зязюн розглядав майстерність учителя як найвищий рівень педагогічної діяльності. Ці джерела надають глибоке розуміння концепції педагогічної майстерності за І.А. Зязюном і можуть бути корисними для дослідників і практиків у галузі освіти (Зязюн, 2012).

Окрім цих підходів, українські науковці також наголошують на ролі педагогічної культури, інноваційної діяльності та використанні інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання. Педагогічна майстерність формується не лише через здобуття теоретичних знань, але у процесі безперервного саморозвитку, набуття практичного досвіду і вдосконалення педагогічної техніки (Топузов, Малихін, Опалюк, 2018).

Як бачимо, педагогічна майстерність є багатовимірним поняттям, що включає в себе професійні знання, методичну вправність, психологічну підготовку та особистісні якості, які разом забезпечують ефективне навчання та виховання. Педагогічна майстерність є вищим рівнем професійної діяльності педагога, що поєднує високий рівень знань, умінь і особистісних якостей, спрямованих на ефективну взаємодію з учнями і досягнення максимальних результатів в освітньому процесі. При цьому основними критеріями педагогічної майстерності виступають такі характеристики діяльності педагога:

гуманність – здатність педагога будувати освітній процес на основі доброзичливості, поваги до особистості учня, емпатії та підтримки його індивідуального розвитку;

науковість – використання сучасних наукових знань, передових педагогічних технологій, а також постійне вдосконалення професійних компетенцій відповідно до новітніх досягнень педагогіки і психології;

педагогічна доцільність – уміння вибрати найбільш ефективні методи, прийоми і засоби навчання відповідно до вікових, психологічних та індивідуальних особливостей учнів;

оптимальність – здатність забезпечувати баланс між вимогами освітнього процесу, рівнем підготовленості учнів та ресурсами, що необхідні для їхнього розвитку;

результативність – досягнення високих освітніх результатів, що проявляється у сформованості знань, умінь і навичок учнів, а також у їхньому особистісному розвитку і соціалізації;

демократичність – створення атмосфери співпраці, діалогу і взаємоповаги між педагогом і учнями, що сприяє формуванню активності, ініціативності та самостійності школярів;

творчість (оригінальність) – здатність педагога до нестандартного мислення, упровадження інноваційних підходів до навчання, пошуку нових рішень для підвищення ефективності освітнього процесу (Зязюн, Крамущенко, Кривонос та ін., 2008).

Педагогічна майстерність не є статичною якістю, а формується у процесі професійного розвитку і вдосконалення. Вона проходить кілька послідовних етапів, поступово переходячи з одного рівня на інший, більш якісний. Це включає оволодіння базовими знаннями, набуття професійного досвіду, розвиток власного педагогічного стилю та, зрештою, досягнення найвищого рівня майстерності, що характеризується глибоким розумінням педагогічного процесу, здатністю до саморефлексії та творчого підходу до навчання.

Педагогічна майстерність учителів проявляється через такі якісні характеристики, як рівень володіння професійно-педагогічними операціями, компетентність і спрямованість. Ці характеристики повинні формуватися у студентів спеціальності 014 (Середня освіта) уже під час навчання в закладах вищої освіти, що передбачає професійне становлення, розвиток загальної та педагогічної культури, виховання особистісних якостей і формування професійно значущих якостей.

Важливим аспектом педагогічної майстерності є розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя. Ці компоненти педагогічної майстерності сприяють ефективному реагуванню на зміни в освітньому середовищі та самовдосконаленню педагогічної діяльності. Як зазначають О.В. Малихін, Т.А. Опалюк і О.М. Топузов у своєму навчальному посібнику, розвиток адаптивності та соціальної рефлексії є ключовими для професійного становлення майбутнього вчителя (Топузов, Малихін, Опалюк, 2018).

Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів є ключовим аспектом їхньої професійної підготовки, оскільки від цього залежить ефективність освітньо-виховного процесу і здатність педагогів адаптуватися до змін у освітньому середовищі. Майбутні педагоги повинні враховувати сукупність педагогічних факторів, що впливають на засвоєння знань учнями загальноосвітньої школи та їх подальше використання у практичній діяльності. Саме тому зростають вимоги до рівня професійної підготовки майбутніх учителів, формування в них умінь самостійно приймати своєчасні, обґрунтовані, правильні та творчі рішення, що базуються на опануванні основами педагогічної майстерності.

У процесі підготовки майбутніх учителів особливу увагу слід приділяти розвитку таких компетентностей, як здатність до

інноваційної діяльності, готовність до творчого підходу в навчанні, уміння адаптуватися до змін у освітньому середовищі та ефективно застосовувати сучасні педагогічні технології. Це передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, але й активну участь у практичних заняттях, педагогічних майстернях, тренінгах та інших формах навчання, що сприяють розвитку професійної майстерності.

Педагогічна майстерність учителя є ключовим чинником, що визначає ефективність освітнього процесу і впливає на розвиток учнів. Раніше основну увагу приділяли лише глибоким знанням предмета, уважаючи, що чим глибше вчитель знає свій предмет, тим краще він підготовлений до його викладання. Однак цього недостатньо: необхідні також уміння та практичні навички, здатність адаптуватися до змін, творчий підхід і вміння взаємодіяти з учнями.

У процесі навчання майбутніх педагогів важливо розвивати не лише теоретичні знання, але і практичні вміння, творчі здібності, професійні якості, що згодом знадобляться їм у педагогічній діяльності. Формування педагогічної майстерності передбачає розвиток таких компонентів, як педагогічна техніка, інноваційна поведінка, педагогічна творчість і креативність. Ці компоненти взаємодіють між собою, сприяючи підвищенню ефективності освітнього процесу.

Особливо важливим є розвиток педагогічної творчості, що є комбінацією особистісних і професійних якостей педагога. Для успішного виконання педагогічних завдань важливо, щоб педагог умів ефективно керувати своїм тілом, контролювати свій психічний стан, викликати відповідні почуття та володів технікою інтонації для передачі різних емоцій.

Використання інноваційних технологій навчання також є важливим аспектом розвитку педагогічної майстерності. Учителі повинні бути готовими до творчої діяльності, що спрямована на нововведення у сфері освіти, упевненими в позитивних результатах таких нововведень і здатними до професійної рефлексії.

Як бачимо, педагогічна майстерність є багатограним поняттям, що включає в себе не лише глибокі знання предмета, але і вміння адаптуватися до змін, творчий підхід, здатність до інновацій та ефективну взаємодію з учнями. Розвиток цих компонентів педагогічної майстерності у процесі навчання майбутніх педагогів є необхідною

умовою для підготовки кваліфікованих і творчих учителів, які здатні ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Становлення педагогічної майстерності на етапі професійної підготовки потребує проєктування освітнього середовища для забезпечення впровадження відповідних технологій навчання і педагогічного супроводу. Це середовище має бути інноваційним, інтерактивним і адаптованим до потреб студентів, сприяти їхньому професійному розвитку і самовдосконаленню.

Важливим аспектом є також розвиток цифрової компетентності майбутніх педагогів. Сучасні освітні трансформації вимагають від учителів умінь використовувати хмарні технології, проводити онлайн-опитування та створювати інтерактивні навчальні матеріали. Це підвищує ефективність освітнього процесу і сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Оволодіння навичками педагогічної майстерності студентами є багатогранним процесом, що включає розвиток професійних знань, практичних навичок, творчих здібностей і цифрової компетентності. Створення відповідного освітнього середовища і впровадження сучасних технологій навчання є ключовими умовами успішної підготовки висококваліфікованих педагогів.

Основними компонентами педагогічної майстерності є, найперше, професійно-педагогічні знання, що передбачають глибоке розуміння основ педагогіки, психології та методики викладання, а також знання специфіки навчального предмета. Це базові елементи, що формують підготовленість майбутнього вчителя. Другим компонентом є педагогічна техніка, під якою розуміють умінь застосовувати відповідні методи і прийоми навчання в різних умовах. Важливим компонентом педагогічної майстерності також є психологічна компетентність, що передбачає вміння працювати з учнями, ураховувати їхні індивідуальні особливості та психологічні потреби. Ще одним, не менш важливим компонентом є рефлексія та саморозвиток, під якою розуміють здатність педагога до самоаналізу своєї діяльності та постійного вдосконалення. Це дозволяє педагогові адаптуватися до змінюваних умов і нових вимог освітнього процесу.

Формування педагогічної майстерності студентів спеціальності 014 (Середня освіта) є ключовим аспектом їхньої професійної підготовки під час навчання в закладах вищої освіти. Цей процес вимагає створен-

ня освітнього середовища, що забезпечує реалізацію та педагогічний супровід за допомогою сучасних технологій навчання. Не випадково український педагог В. О. Сухомлинський зазначав, що професійне становлення вчителя неможливе без активного використання практики, де студенти мають можливість розвивати свої педагогічні вміння (Сухомлинський, 2012). Різноманітні види практики, зокрема, педагогічна практика, сприяють розвитку вмінь застосовувати теоретичні знання в реальних умовах.

Крім того, важливими інструментами формування педагогічної майстерності є заняття з методики викладання, що забезпечують студентів спеціальності 014 (Середня освіта) необхідними навичками для організації навчання в різних формах (уроки, семінари, позакласні заходи). Саме ці заняття сприяють розвитку методичної грамотності, що є невід'ємним складником професійної компетентності майбутнього педагога.

Суттєвий вплив на становлення педагогічної майстерності також мають новітні методи навчання, зокрема, проблемне навчання, метод проєктів, інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології. Застосування сучасних педагогічних методик дозволяє студентам формувати креативність, адаптивність і вміння ефективно комунікувати з учнями.

Важливим аспектом є розвиток педагогічної рефлексії, яка допомагає майбутнім учителям аналізувати власну діяльність, усвідомлювати власні помилки і вдосконалювати свої професійні навички. Рефлексивна діяльність є необхідним складником педагогічного процесу, адже саме завдяки їй відбувається самовдосконалення та професійний розвиток.

Не менш значущим є і наставництво зі сторони досвідчених педагогів, які можуть поділитися власним досвідом, надати цінні поради і сприяти більш глибокому розумінню професійних обов'язків. Співпраця з викладачами і педагогами-практиками допомагає студентам зрозуміти особливості сучасної освіти і підготуватися до реальних викликів професійної діяльності.

Як бачимо, формування педагогічної майстерності є складним і багатоетапним процесом, що включає поєднання теоретичних знань, практичного досвіду, застосування інноваційних методик і розвитку рефлексії. Лише гармонійне поєднання цих складових дозволяє майбутнім педагогам

стати справжніми професіоналами у своїй галузі.

Педагогічна майстерність учителя проявляється через такі якісні характеристики, як рівень володіння професійно-педагогічними операціями, компетентність і спрямованість. Ці характеристики повинні формуватися ще під час навчання в закладі вищої освіти, що передбачає професійне становлення, розвиток загальної та педагогічної культури, а також виховання особистісних якостей.

Особлива увага приділяється формуванню педагогічної майстерності майбутніх учителів, оскільки вони мають враховувати комплекс педагогічних факторів, що впливають на засвоєння знань учнями та їх подальше застосування на практиці. Відповідно, зростають вимоги до рівня професійної підготовки таких учителів, зокрема, щодо здатності самостійно приймати обґрунтовані та творчі рішення, що засновані на основах педагогічної майстерності.

Педагогіка, педагогічна майстерність і методика викладання є основними дисциплінами, що займають важливе місце у фаховій підготовці студентів спеціальності 014 (Спеціальна освіта). Викладачі цих дисциплін допомагають студентам розвивати здатність до вибору оптимальних методів і форм організації навчання залежно від ситуації та цілей освітнього процесу. Педагогічні технології, зокрема, використання інтерактивних методів, є важливими для розвитку творчого підходу до навчання.

У сучасних умовах одним із важливих складників педагогічної майстерності є використання інноваційних педагогічних технологій. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі відкриває нові можливості для навчання, роблячи його більш інтерактивним і ефективним. Такі технології, як проєктне і дистанційне навчання, використання мультимедійних засобів дозволяють студентам розвивати критичне мислення, комунікативні навички і здатність до самостійного навчання.

Український педагог І.С. Раєвський указує на важливість використання педагогічних технологій для забезпечення індивідуалізації навчання та підтримки кожного студента на його навчальному шляху (Топузов, Малихін, Опалюк, 2018).

Американський педагог Дж. Дьюї (Dewey), якого вважають одним із основоположників практичної педагогіки, наголошував на важливості активного навчання та залучення студентів до процесу пі-

знання через досвід. Це підкреслює важливість сучасних методик викладання, що орієнтовані на активність студентів і практичне застосування знань.

Дисципліни «Педагогіка» і «Педагогічна майстерність» відіграють ключову роль у підготовці майбутніх учителів середньої освіти. Вони формують у студентів комплексне розуміння освітнього процесу, його закономірностей, принципів і методик, а також допомагають розвинути професійні та особистісні якості, що необхідні для успішної педагогічної діяльності.

Вивчення педагогіки дозволяє студентам оволодіти теоретичними основами виховання та навчання, розвивати педагогічне мислення та набувати знань про сучасні освітні технології. Ця дисципліна допомагає майбутнім педагогам усвідомити свою роль у формуванні особистості учня, навчитися аналізувати і застосовувати педагогічні підходи залежно від індивідуальних потреб школярів.

Дисципліна «Педагогічна майстерність» спрямована на формування практичних навичок викладання, розвиток комунікативної компетентності, уміння ефективно організовувати освітній процес, застосовувати інтерактивні методи навчання та забезпечувати сприятливий психологічний клімат у класі. Велика увага приділяється саморефлексії, аналізу педагогічних ситуацій, розвитку емоційного інтелекту і навичок міжособистісного спілкування.

Процес формування педагогічної майстерності в закладах вищої освіти передбачає впровадження таких новітніх методик, як моделювання уроків, педагогічні тренінги, кейс-методи, дискусії та аналіз конкретних педагогічних ситуацій. Практична підготовка включає проходження педагогічної практики, що дає студентам можливість застосувати здобуті знання в реальних умовах, удосконалювати свої навички роботи з учнями та адаптуватися до викликів сучасної освіти.

Тож дисципліни «Педагогіка» і «Педагогічна майстерність» є фундаментальними для формування висококваліфікованих педагогів, які здатні ефективно реалізовувати освітні завдання, творчо підходити до викладання та сприяти гармонійному розвитку учнів. Вони є основою для професійного становлення та подальшого вдосконалення педагогічної майстерності.

Висновки й перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження педагогічної майстерності як складника професійної підготовки студентів педагогічних

спеціальностей було визначено важливість розвитку даного аспекту для ефективної діяльності майбутніх педагогів. Педагогічна майстерність включає не лише знання теорії, але і практичні вміння, які необхідні для адаптації до сучасних освітніх викликів. Подальші дослідження цієї теми повинні зосередитися на розробленні новітніх методик і технологій навчання, а також на вдосконаленні моделей підготовки педагогів, орієнтуючись на індивідуальні особливості студентів і потреби сучасної освіти. Важливим напрямом є вивчення впливу цифрових технологій на формування педагогічної майстерності майбутніх учителів, що потребує комплексного аналізу й експериментальних досліджень.

Список бібліографічних посилань

- Зязюн, І.А., Крамушченко, Л.В., Кривонос, І.Ф. та ін. (2008). Педагогічна майстерність: підручник. 3-тє вид., доп. і переробл. Київ: СПД Богданова А. М.
- Зязюн, І.А., Базилевич, Н.Г., Дмитренко, Т.Г. та ін. (2008). Педагогічна майстерність: хрестоматія: навчальний посібник. Київ: СПД Богданова А. М.
- Зязюн, І.А. (2008). Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Видавець ЧНУ імені Богдана Хмельницького.
- Зязюн, І.А. (2012). Педагогічна майстерність як технологія педагогічної дії. *Сучасні тенденції технологізації освіти в умовах євроінтеграції*: зб. наук. пр. [НПУ імені М.П. Драгоманова], 15–22.
- Зязюн, І.А., Лавріненко, О.А., Солдатенко, М.М. та ін. (2012). Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства: монографія. Київ: Педагогічна думка.
- Сухомилинський, В.О. (2012). Серце віддаю дітям / за ред. О. Сухомлинської. Харків: Акта.
- Топузів, О.М., Малихін, О.В., Опалюк, Т.Л. (2018). Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності та соціальної рефлексії майбутнього вчителя: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка.

References

- Zyazyun, I.A., Kramushchenko, L.V., Kryvonos, I.F. et al. (2008). *Pedagogical Mastery: textbook*. 3rd edition, suppl. and revis. Kyiv: Publisher Bohdanova A.M. [in Ukr.].
- Zyazyun, I.A., Bazylevich, N.G., Dmytrenko, T.G. et al. (2008). *Pedagogical skills: a textbook: study guide*. Kyiv: Publisher Bohdanova A.M. [in Ukr.].
- Zyazyun, I.A. (2008). *Philosophy of pedagogical action: monograph*. Cherkasy: Publisher Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy. [in Ukr.].
- Zyazyun, I.A. (2012). Pedagogical skill as a technology of pedagogical action. *Modern trends in the technologization of education in the context of European integration: collection of scientific works* [M.P. Drahomanov NPU], 15–22. [in Ukr.].
- Zyazyun, I.A., Lavrinenko, O.A., Soldatenko, M.M. et al. (2012). Development of pedagogical skills of a teacher of a higher educational institution of a non-pedagogical profile in the conditions of an information-technological society: monograph. Kyiv: Pedagogical thought. [in Ukr.].
- Sukhomlynsky, V.O. (2012). I Give My Heart to Children. In Olha Sukhomlynska (ed.). Kharkiv: Akta. [in Ukr.].
- Topuzov, O.M., Malykhin, O.V., Opalyuk, T.L. (2018). *Pedagogical mastery: development of professional and pedagogical adaptability and social reflection of a future teacher: a textbook*. Kyiv: Pedagogical thought. [in Ukr.].

SIPKO Liudmyla

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology, Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy

LESHCHENKO Iryna

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Psychology, Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy

PEDAGOGICAL SKILLS AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS IN SPECIALTY 014 (SECONDARY EDUCATION)

Summary. *The need to study the discipline «Pedagogical Mastery» in the process of training students of specialty 014 (Secondary Education) is considered. Pedagogical skills are characterized as a key element of the professional activity of future teachers, which allows not only to effectively organize the educational process, but also to adapt to various teaching conditions, taking into account the individual characteristics of students. In the context of modernization of national education, the importance of pedagogical skills for students of specialty 014 is difficult to overestimate, since it affects the success of teaching and upbringing.*

Various approaches to defining pedagogical skills are analyzed, in particular, the concepts of such famous teachers as I.A. Zyazyun, O.A. Lavrinenko, O.V. Malykhin, T.L. Opalyuk, M.M. Soldatenko, O.M. Topuzov, and others. Their views emphasize the importance of combining theoretical knowledge, professional skills, abilities and personal qualities for effective pedagogical activity. Attention is also focused on such important components of pedagogical skills as didactic, communicative and organizational skills, as well as the ability to introspect and reflect. In the process of professional training of students, it is nec-

essary to develop these qualities for a successful teaching career.

The importance of pedagogical culture, innovative activities and the use of ICT in the educational process is emphasized. It is emphasized that pedagogical skill is formed through the integration of theoretical knowledge and practical experience, as well as in the process of continuous self-development and improvement of pedagogical techniques.

The development of pedagogical adaptability, reflection and creative abilities in the process of professional training, which are important for the personality of a future teacher, is highlighted. It is concluded that the formation of students' pedagogical skills is an important stage of their professional training, which should ensure successful adaptation to changes in the educational environment and improve the quality of teaching.

Keywords: *pedagogical skills; professional training; pedagogical competence; educational technologies; innovative approaches.*

Одержано редакцією 13.03.2025
Прийнято до публікації 25.03.2025